

# PROMETEISMUL CA PARTE INTEGRANTĂ A MOȘTENIRII CULTURALE EUROPENE

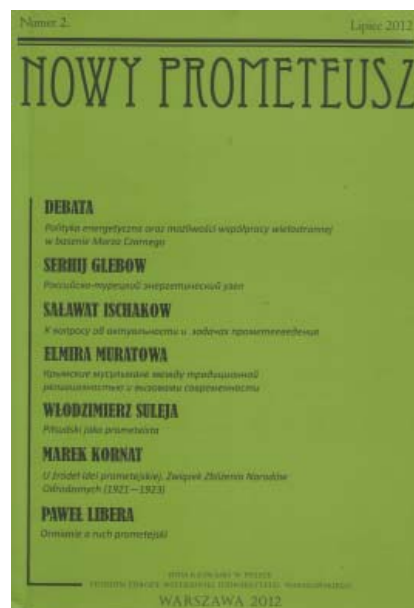
*Dr. hab. Nicolae ENCIU*  
*Institutul de Istorie, Stat și Drept,*  
*AȘM*

Potrivit celebrei legende din Grecia Antică, unul dintre titani și iscusit mânăitor al focului, Prometeu, împreună cu Atena, ar fi furat focul de la zei și l-a oferit oamenilor, iar odată cu el, și bunăstarea. Pentru a-i pedepsi pe oamenii cărora Prometeu le-a făcut acest bine, Zeus a trimis-o pe pământ pe Pandora, care a răspândit din cutia ei toate nenorocirile, iar pentru a se răzbuna pe Prometeu, l-a legat în lanțuri de un munte din Caucaz timp de 30 de ani, punând un vultur să-i devoreze ficatul, care se regenera în fiecare noapte, astfel încât era supus aceleiași chin îngrozitor în ziua următoare [1].

Chiar dacă nu este mai mult decât o frumoasă și impresionantă legendă, Prometeu a rămas să simbolizeze, de-a lungul timpului, forța inteligenței care l-a eliberat pe om de ignoranță și sclavie, ca și impunerea geniului și a semnificației lui sociale, focul fiind folosit de toți fără excepție.

Animați de această idee, un grup de tineri cercetători din cadrul Societății *Casa Caucaziană din Polonia (Dom Kaukaski w Polsce)* [2], absolvenți ai Centrului de Studii al Europei de Est din cadrul Universității din Varșovia: președintele Societății **Dr. Hijran Aliyeva-Sztrauch**, doctoranzii **Aleksandra Gryźlak** (Centrul de Studii al Europei de Est din cadrul Universității din Varșovia) și **Tadeusz Iwański** (Institutul de Istorie al Academiei Poloneze de Științe), și-au propus ca obiectiv nobila misiune de a contribui la renașterea, în noile condiții istorice create de căderea Zidului Berlinului și Cortinei de Fier, a *prometeismului*, în calitatea acestuia de concepție ideologică apărută și afirmată viguros în Polonia în perioada dintre cele două războaie mondiale, ca parte integrantă a moștenirii culturale europene și element simbolic al unității Europei, – de la Londra și până la Kazan, de la Ta-Ilin și până la Baku [3].

În această ordine de idei, un eveniment de o importanță științifică și culturală deosebită îl constituie lansarea revistei *Noul Prometeu (Nowy Prometeusz)*, având ca sursă de inspirație mișcarea prometeică din perioada interbelică și publicațiile



Revista *Nowy Prometeusz*, editată de Societatea Casa Caucaziană din Polonia și Centrul de Studii ale problemelor Europei de Est din cadrul Universității din Varșovia

acesteia, – *Prométhée* (1926-1938) și *La Revue de Prométhée* (1938-1940), editate la Paris cu sprijinul activ al mareșalului Józef Piłsudski (1867-1935), precum și revista poloneză *Wschód*, apărută între 1930 și 1939 ca organ de presă al Cercului tinerilor cercetători ai Europei de Est (Orientalistyczne Koło Młodych) ș.a. [4].

În conformitate cu intențiile declarate ale editorilor revistei *Nowy Prometeusz*, atenția predilectă a publicației va fi orientată asupra „spațiului postsovietic”, în calitatea acestuia de loc de interferență a diverselor influențe, culturi, limbi, religii, asupra naturii interesului Poloniei față de spațiul respectiv, precum și a posibilelor răspunsuri la dilema dacă ponderea Poloniei în politica occidentală este determinată de influența ei în zona Europei de Est, sau, dimpotrivă, influența acestei țări în Europa de Est este direct proporțională cu ponderea Varșoviei în deciziile marilor cancelarii din Washington și Bruxelles. După cum pe bună dreptate afirmă editorii revistei, discuțiile privind locul și rolul Poloniei în procesele politice, economice și culturale din spațiul Europei de Est au o tradiție istorică solidă, însă punctul de plecare în analiza acestor aspecte îl constituie, indiscutabil, perioada dintre cele două războaie mondiale, când prometeismul se afirmă în calitate de curent intelectual și, în egală măsură, de mișcare politică, întrunind în rândurile sale personalități de marcă din acea vreme [5].

La peste două decenii de la căderea comunismului în Europa Centrală și de Est, obiectivele prome-

teismului interbelic, firește, au suportat modificări esențiale, dată fiind dispariția Uniunii Sovietice și reconfigurarea radicală a hărții politice a bătrânului continent. Pornind de la noile realități geopolitice și menținându-și, în continuare, interesul tradițional față de procesele politico-naționale, economice, lingvistice și culturale derulate în spațiul Europei de Est în perioada dintre cele două războaie mondiale, colectivul revistei *Noul Prometeu* își propune să dezvolte, totodată, noi domenii de interes pentru toate țările din spațiul geografic de referință, în special cel legat de lansarea în 2008 a inițiativei Parteneriatului Estic al Uniunii Europene, în cadrul căreia Polonia îi revine un rol de primă importanță.

Drept confirmare a acestei intenții, primul număr al revistei *Noul Prometeu*, lansat în octombrie 2011, – perioadă în care Polonia a deținut președinția Uniunii Europene (1 iulie – 31 decembrie 2011), – este consacrat în mare măsură evaluării politicii Poloniei față de vecinii săi din Est, precum și perspectivelor președinției acestei țări în cadrul Uniunii Europene, echipa redacției invitând să se pronunțe, la acest capitol, o seamă de experți din Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Rusia, Ucraina, Polonia, precum și din Republica Moldova [6]. Așa cum lansarea primului număr al revistei a coincis cu organizarea, de către Centrul de Studii Est-Europene, a importantei Conferințe științifice consacrate prometeismului, precedată de o reușită sesiune din februarie 2011 cu același generic din cadrul Academiei Poloneze de Științe, organizatorul respectivei conferințe, **prof. Marek Kornat**, propune atenției cititorilor o seamă de reflecții privind istoria prometeismului și perspectivele investigării acestei mișcări politice și culturale în egală măsură [7].

Pe de altă parte, cel de-al doilea număr al revistei, lansat recent la 16 iulie 2012, în incinta vechii Bibliotecii a Universității din Varșovia, are ca temă centrală de dezbatere problematica regiunii Mării Negre, în sensul larg al acestei noțiuni. Deținând un rol extrem de important în politica mondială, prin faptul amplasării geografice la confluența celor două spații imense, european și asiatic, unde se intersectează o multitudine de căi comerciale, importanța strategică a regiunii Mării Negre a sporit mai ales în ultima vreme, grație intersectării în acest teritoriu a marilor rețele energetice. Pornind de la aceste considerente, compartimentul „Dezbateri” al celui de-al doilea număr al revistei *Noul Prometeu* găzduiește opiniile unor experți din Republica Moldova, Turcia, Georgia, Ucraina și Rusia, privind problemele politicii energetice și perspectivele cooperării multilaterale în acest domeniu [8].

Un alt compartiment important al celui de-al doilea număr al revistei, vizând problemele contemporane ale regiunii Mării Negre, conține un consistent studiu al doctorului în științe politice **Serghei Glebov** (Universitatea națională din Odesa „I.I. Mecinikov”), care examinează consecințele de lungă durată, atât pentru regiunea în cauză cât și pentru Uniunea Europeană în ansamblu, ale cooperării ruso-turce în domeniul securității energetice [9]. La rândul său, **dr. Galina Yavorska** (Institutul Național de Studii Strategice, Kiev, Ucraina) examinează aspectele politice și simbolice ale problemei delimitării hotarului maritim ruso-ucrainean în regiunea Mării Azov [10].

Urmează a fi menționat în mod special studiul politologului **Jakub Pieńkowski** *Giurgiulești – fereastra unei țări mici spre lumea mare* [11], în care autorul examinează problema construcției portului de la Giurgiulești în calitatea acestuia de factor de consolidare a securității naționale și energetice a Republicii Moldova. Așa cum pe bună dreptate afirmă autorul, în lipsa conflictului separatist și a problemei Transnistriei, ar fi fost puțin probabil ca Republica Moldova să figureze pe agenda priorităților politicii europene. Și totuși, această „mică și săracă țară”, precum o caracterizează autorul, merită o atenție mult mai mare din partea instituțiilor europene, fie și din considerențul amplasării geografice a acesteia în imediata vecinătate a Uniunii Europene, precum și al pericolelor generate de prezența unor trupe militare străine pe teritoriul ei. În opinia lui **Jakub Pieńkowski**, faptul dacă Republica Moldova va urma în continuare calea democratizării și a integrării europene sau va rămâne în sfera stagnării postsovietice, a neo-imperialismului și autoritarismului rusesc, va fi determinat nu numai de domeniul politicii, ci și de cel al economiei, de capacitatea cuceririi unor noi piețe de către economia Republicii Moldova dincolo de spațiul fostei Uniuni Sovietice. În acest context, decizia construcției portului liber internațional de la Giurgiulești este considerat de autor drept unul dintre proiectele cele mai importante în scurta istorie a Republicii Moldova, fiind de natură să-i asigure o relativă independență economică.

Alte două studii semnate de **Elmira Muratova** și **Aleksandra Gryźlak** în același compartiment al problematicii regiunii Mării Negre, conțin o amplă analiză a destinului unor popoare, în special al tătarilor din Crimeea și al turcilor-meshetini, deportate în 1944 din regiunea respectivă și care încearcă, în prezent, să-și regăsească un loc în realitățile post-sovietice.

Ultimul studiu al compartimentului se referă la starea actuală a cercetărilor în domeniul prometeismului. Autorul acestuia, **Salawat Ischakow**, examinează o serie de aspecte vizând actualitatea și importanța investigațiilor în domeniul istoriei mișcării prometeice.

În fine, nu însă și în ultimul rând, o abordare a actualității și importanței regiunii Mării Negre nu poate face abstracție de războiul din 2008 dintre Rusia și Georgia. La patru ani de la acele dramatice evenimente, ambele țări, deși în forme și proporții diferite, continuă să resimtă în deplină măsură pe plan intern consecințele războiului, precum și cele ale crizei economice mondiale. Într-un compartiment special al revistei, **Kazimierz Wóycicki** examinează posibilele scenarii de evoluție a Federației Ruse în perioada 2020-2050, iar **Rewaz Dźorbenadze** și **Krzysztof Lukjanowicz** prezintă o pertinentă analiză a situației interne din Georgia în contextul alegerilor parlamentare.

În concluzia celor menționate și fără să fi urmărit o prezentare în detaliu a conținutului celor două numere apărute, constatăm că revista *Noul Prometeu*, condusă de o echipă de entuziaști și având la activ bogată și instructivă experiență interbelică a mișcării prometeice, dispune de toate șansele de afirmare în calitate de principală arenă de dezbateri intelectuale asupra istoriei și destinului țărilor din Europa de Est. Cu referire particulară și specială la Republica Moldova, așa cum integrarea europeană rămâne, în continuare, singura modalitate de modernizare, de democratizare și de rupere de un trecut sovietic și totalitar, revista *Noul Prometeu* ar putea oferi specialiștilor în domeniul științelor socio-umaniste o foarte importantă „fereastră” de acces la dezbaterile marilor teme de istorie și de actualitate din cadrul Uniunii Europene. În atare mod, dacă reputația Republicii Moldova de „cea mai săracă țară” din Europa pare să fi fost acreditată prin efortul unor politicieni veșnic solicitanți de ajutoare financiare nerambursabile, în schimb istoricilor, politologilor, sociologilor, etnologilor le revine nobila misiune de a încerca să repare situația dată, demonstrând comunității academice europene că, din punct de vedere științific și intelectual, Republica Moldova este perfect compatibilă rigorilor europene și întrunește toate condițiile de aderare la Uniunea Europeană.

#### Bibliografie

1. George Lăzărescu, Dicționar de mitologie, Casa editorială Odeon, București, 1992, p. 246-247.
2. <http://www.domkaukaski.org>
3. Заур Гасымов. 1926, 1930... 2010: От «Прометей»

и «Востока» до «Нового Прометея» // Nowy Prometeusz: Numer sygnałny, Grudzień 2010, p. 29-32.

4. O istorie consistentă a acestor reviste vezi la: Георгий Мамулия. Краткий очерк истории журнала «Прометей» // Nowy Prometeusz: Numer sygnałny, Grudzień 2010, p. 77-94.

5. Хиджран Алиева-Штраух, Александра Грызляк, Тадеуш Иваньски. От редакции // Nowy Prometeusz: Numer sygnałny, Grudzień 2010, p. 10-14.

6. Debata: Polska polityka wschodnia, prezydencja Polski w UE – ocena i rekomendacje // Nowy Prometeusz. Numer 1. Październik 2011, p. 17-38.

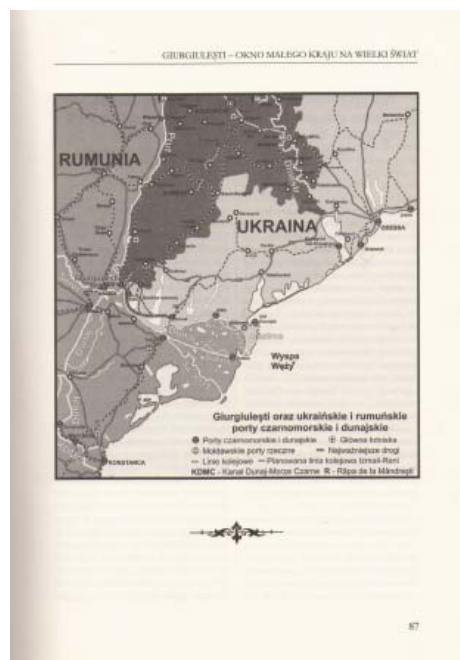
7. Marek Kornat, Konferencja o ruchu prometejskim w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk, 16-17 lutego 2011 – refleksje // Nowy Prometeusz. Numer 1. Październik 2011, p. 178-187.

8. Debata: Polityka energetyczna oraz możliwości współpracy wielostronnej w basenie Morza Czarnego, Ion Muntean (Moldavia); Sinan Ogan (Turcja); Tengiz Pchaladze (Gruzja); Serhij Tolstow (Ukraina); Grigoriy Trofimczuk (Rosja) // Nowy Prometeusz. Numer 2. Lipiec 2012, p. 17-29.

9. Serhij Glebow, Российско-турецкий энергетический узел: стратегический якорь в Черноморском регионе и последствия для энергетической безопасности Европы // Nowy Prometeusz. Numer 2. Lipiec 2012, p. 31-60.

10. Галина Яворская. Делимитация украинско-российской морской границы в черноморско-азовском регионе: политический и символический аспекты // Nowy Prometeusz. Numer 2. Lipiec 2012, p. 61-69.

11. Jakub Pieńkowski, Giurgiuilești – okno małego kraju na wielki świat // Nowy Prometeusz. Numer 2. Lipiec 2012, p. 71-91.



Pagină din studiul lui **Jakub Pieńkowski** *Giurgiuilești – fereastră unei țări mici spre lumea mare*. Revista *Nowy Prometeusz*. Nr. 2. Lipiec 2012 (pp. 71-91).